

ሰወእ ማጀር ጀነራል ሐመድ መሐመድ ካሪ

1951-2024

ክንደይ ትጭክን!

እሳት አለኹ ባሕሪ
 ዘከርኩደ? አንድ ባሕሪ።
 ዓርቢ መዛኛ ናይ ስማሊ
 አንታ ታሪኹ ታሪኽ ሰራተኛ!

እሳት ከይጸምዉ
 ከሞክሱ ዘላኹ
 ዘይገበር ብርን ገዙቡኪ
 ዓለም ጠፍሐ ዘርጸኹ!

አንታ ከሞክሶ ሄረ
 ብኸሲ ስርዓት ተፈጠረ
 እጻፍ እጻፍ ተተብረ

አርሒቅ ተሸኩ
 መጸላሞ ጠፊሕ ብሉ ብኸሱ
 ናተደሲ ንጸፍቲዩ ገደቅሱ
 ትጽብ ሃቡ ጽም ገምላሉ
 ንግብ ደምካ ምክርዮ ባሉ
 አሲይ ሄሩካ አር ከሉ።

እንተ አነ ግን!
 ዝሳይንካ ክርጾይ
 ካይ ዘይተኣጸቡ
 እምሰሰ ቦታይ ስለ ዝፈረቅኩ።

እኛኻ ኹ ከምዚ ከማይ
 ትምሰሰ ዶ ትኸውን ጽምገይ
 ሰጪካ ናይ ተፈጥሮ ግዳይ
 ክትሰር ምሳይ!

ታሪኽኪ ከይገበ
 ገይቲሰ ሰምዎ
 ብተቂ ሃበ
 ሞሪመ ዕረ!

ከምዚ ደዩ ምናልባይ
 ምግብ ገደፍካ ምስ ግይ
 አለኹ እናገልጹ ስዘር እምገይ።

ሰይይ ሰሉሞን (ወዲ መምህር)
 14/03/2024
 ዮተቤ - ሽወደን

ኣብ ባሕሪ ቅብርም

ባሕሪ ዓራ ኣይተቡ
 ኣይጻረን ባሕሪ
 እንሆንዶ ማሰቡ
 ሰቅ አሉ ይህሪ
 ሰቅ ሞሪይ ቡ
 ኒኸኸኸታ ኣብርጾ
 እንሆንዶ ወዲ ባሕሪ
 ደጋምሕ ደምጾ

ኣብ ልብ ኣኸተትዮ
 መሄሉ ዝተሸቅረ
 ኣይጻረን ባሕሪ
 አሎ ካህሪ
 እንታይደኣ
 ዓራ ትቡሉ
 ምሳይ እንሆሎ
 ወሞይ ዕላ
 ወፊሩሎ ምስ ማሰቡ
 ክምሰስ
 ሰማንዮ ሰማላይ
 ደርጅ ተመላሱ
 ንግሆ ወፊሩ ምክን ዝኣቲ
 ከምኡዮ ናሰጠም
 ናይ ሃር ባህሪ
 ኣይትቅብርም ኣብ ሐመድ
 ከይከሰም ባሕሪ
 ባሕሪዮ ባሕሉ
 ተጸምዶ አውራ
 ጸላል ባህሪ ጸላዮ
 ናይ ግምገም ሾራ
 እንታይ ዳኣ
 ዓራ ትቡሉ ባሕሪ
 ከይጻረሪ ባሕሪ
 ሊኸ ናሰኸኸታ እንደዮ
 አላይ ጠቦሪ
 ኣይመውትንዮ ባሕሪ
 ይህሪብ አሎ ንኣሱ
 ሞላ ንይቻይቅ
 ኣይፈለግንዮ ደብሱ
 ምናልባት ግን ደኸሙ እንተደብሱ
 ክትጸኸሱ ረኣይም
 ሰማኢት ባሕሪ ዮ
 ኣብ ባሕሪ ቅብርም።

ምሳኤ ተክላይ (ሞርኪይ)
 13/03/24 - አሎራ

ብዘይካ ሰይይ መዓልታዊ እትሕተም ጋዜጣ

ዋና አሰናዳኢ
 አሰናዳ ሐዘን ለማርያም

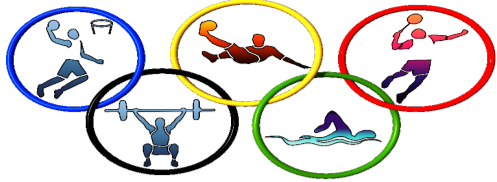
ምክትል አሰናዳኢ
 ብርሃን ምሕረት-አብ
 ቁ.ሰ 116266 / 201820 (256)

ቦርድ ምሰንዳእ
 ዮሴፍ ሃይለማርያም
 ምሉእ-ብርሃን ሃብተ-ገብርኤል
 ተስፋ-አለም የማን
 ተስፋ-ልደት መብራህቲ
 ቤተልሄም ታደሰ
 ቁ.ሰ 201820 (250)
 ፋክስ. 127749 - ቁ.ሳ.ጸ. 247

ሰይ-አውት
 ፍርቲና ኤፍሬም
 ትንሱኣ ፍሰሃዩ
 ሳምራዊት ሃብተ

ምዘርጋሕ ጋዜጣ
 ቁ.ሰ.200454-07121322
 ምልክታ
 ቁ.ሰ 125013 - ቁ.ሳ.ጸ 1284

ስፖርት

ተስፋ-ልደት መብራህቱ

ወዲ ሱዳን - ኤርትራዊ ሼርን

ብሉዩ ቦታ ወዲ ሱዳን አትባል ሳንዩ ዝልዩ ንቅዱ አዳዋውታኡ ብደቂቅ ዝተጣበቡ ብርክት ዝበሉ አፍላርቲ ከዕሶ እግራ ደግ ምስ ናይ ቅድም አካፋሊ ሃይላቲ ጋንታ አርጅክናን አጣልጦዮት ክሰብ ሳዞን ሳዞንጅን ሼርንጅን ዘመሳሰሉም፡ ዝይዩ

ወዲደራሪት ተመራጺ ግብረ-ክርክር ሰደል ረከቡ ኡ፡ እዩ፡

ኣብ ዓመተ 1995 ንሰመረ በዩን (ወዲ ሱዳን) መግቢቲ፡ ዝበረ ርክ ተሰጊሞ ምህታ ኣብ

ኣብ 1996-1997 ዓመተ-ሰፖርት፡ ክሰብ ተሰጊሞ ናብ ክልይ ዲቪዥን ሰመረ ንዩ ዝይዩ ተሰጊሞ ተመክሮን ንምድላብ ምስ ክልይት ሰሰቡ

እንተኮሎት ብጋንታ ብብን እንዳሞኑ ዝበረት ክልይቲ ጋንታ ተሰጊሞ ናብ ክልይ ዲቪዥን ናብ ቀዳማይ ዲቪዥን ተሰጊሞ ግን ክብ ክልይቲን ጋንታታት ዝተዋጸኡ ብሉዳት ተዳውት ኣብ ሓደ ተጠርፎም ብሎም ክሰብ ተሰጊሞ ኣብ ቀዳማይ ዲቪዥን ክዳውቲ ሰደል ረከቡ፡፡

ግንብ ብድገት ሓዕ ተረጎፍ ተሰጊሞት ብድር መዳል ክክተውን ክኣሉ፡፡

ወዲ ሱዳን ምስ ኣዳሊሰ ንክልት ዓመታት ድሕሪ ምጽናስ ናብታ ናይ ግዜ ንኣሉ ክሰብ ተሰጊሞ ሳዞንጅን ተመሳሳሪ ናይ ጸውታ ግዜ ቀጸሎ፡ ዝሸፍን ይህም ተዳዎታይ ክሰብ ተሰጊሞ ዝበረ ኣቶ ተሰጊሞ ከቲ ኣብ ዝተኸደሉ ሓደል ወዲደር ጋንታ ተሰጊሞ

ብልጫ ናይዚ ተዳዎታይ እዩም ነዋሪት መተወሩ እዩም ምሉእ 90 ደቂቃታ ገይሎ ክሰብ ምስ ምሉእ ትግስ ዝወዱ ውሑዳት ተዳውት ሓደ እዩ፡፡

ነዋሪት ከግን ክብ ሞን ናብ ደጋማይ ሸንክ ቁጽን ኣብ ምሰራጻን ኣብ ማዕድ ልዩት ኮይን ኣደባባይ ሓደጅታት ከግን ናብ ልዩት ኣገጽ መጋዕዳትን ኣብ ምልክብን ናላይ ግዘብ ክልብን ዝተግደለ አካፋሊ እዩ፡፡ ናይ ቅድም ተዳዎታይ ክሰብ ተሰጊሞ ሃይላቲ ጋንታ ኣርጅክናን ዝበረ ሰመረ በዩን (ወዲ ሱዳን)፡፡

ሰመረ ክብ ኣቦኡ ኣቶ በዩን ጋይም ክብ ኣይኡ ወር ሰንብ፡ ሓተማርም ኣብ

ሃይላቲ ስፖርት ምዃን ይገኝ ኣተሳቦዶ ወጽኢት ሓደ ናብ ሃይላቲ ዝተመሰሰት ክሰብ ኣፍ ሲ ኣሰመራ ተሰጊሞ ደገውት ብምዃን፡ ገወዲ ሱዳን ብፍላይ ክዳዎ ክኣሉ እዩ፡፡ በዚ ደግ ናብታ ጋንታ ክገብር እንተደኣ ኮይት ብውልቁ ሓደል ጸርን ልምድን ክብይድ ናይ ግድን ሰደል፡ ኮይትውን ድሕሪ ሓደር ገዜ ኣብ ብሉይት ናርጅዳዊ ኣሰልጣኒ ቴሪ ቴድላን እንዳሉ ዝበረት ክሰብ ኣፍ ሲ ኣሰመራ ንዝተገባኑ ብደቂቅ ክክተሉ ድሕሪ ምጽናስ ገዜ ከይበልዎት ናብ መሳርን ጸንቢቲ፡፡ ኣብ 1996 ክሰብ ኣፍ ሲ ኣሰመራ ሰማ ናብ ተሰጊሞ ብምቅዳር ብሓዳሽ ኣሰልጣኒ ኣቶ ግርግ ኣብርካ ክከሰሎም ጀመሩት፡፡ ምህታ ጋንታ ብምዃን ልምድ ሞሪት ዘይዩ፡፡

ደቂ ጋንታ ሳዞንጅን ኣብ ሳላይ ዲቪዥን ክጸንብ፡ ድሕሪ ሓደ ዓመት ብሉጽ ብተገባኑ ተመክሮን ከብሮ ዝኸለ ወዲ ሱዳን ኮም ትምህርት ምስ ክልት ደቂ ጋንታ ናብ ክልይ ዲቪዥን ተሰጊሞ ምስ ጋንታ ኣተሰጊሞ ኣደባባይ ዝኸነ ናይ ጸውታ እዩን ከከልፍ ተቐብሮ፡፡

ኣብ 1998 ጋንታታት ተሰጊሞ ናይቲ እዩን ናይ መምህራን ጋንታ ዝበረት ክሰብ ብርሃን ናብ ቀዳማይ ዲቪዥን ንምሰራጻ ኣብ ሓደል ህልኻ ተጸምዖ፡ እዚ ግንም ንክልቲኡ ክሰብ ብምህራ ወኪኒ እንተኮሎት ገወዲ በዩን (ወዲ ሱዳን) ግን ዝይዩ ክልይት ናላይት ክዳዎ፡ ገሱ ደግ ኣገጽ እዩ፡ ኣብ ቤት ትምህርቲ ደንብ መምህራን ኣሰልጣኒን ዝበረ መምህር ደምሳሰ ተኸተት ዝተረጎሙ ኣጋጣሚ ብምዃን፡ ኣብቲ ወኪ ግንም ክልት ሰደል ማሕት ማዕረን ዓወትን ሓደ ናብ ማዳ ዝተሰውት ክሰብ ተሰጊሞ 90 ደቂቃ ልዩታ ረገግ ብምውጻል ናይ ማዕረ ነዋሪ ብምርካብ ክኣ ክብ ሃይላቲ እዩን ትምህርት ዝበረት ናብ ቀዳማይ ዲቪዥን ናይ ምህር ሕልግ ጋህዲ ገቢቲ፡ እቲ ዝተመዘበ ወጽኢት፡ ንጋንታ ተሰጊሞ ሞሪት ፍናን ክኸኸ ከሎ ብጸንጹ ንክሰብ ብርሃን ግን ናብ ቀዳማይ ዲቪዥን ክከተር ብዘይምኻሉ ክሰብ ናብ ምፍራስ ገጽ ንክተምርኡ ኣገደደዎ፡፡

ኣብ ኣዘገብቲ ወዲደራሪት ወዲ ሱዳን ኣብ 1999 ኣባል ሃይላቲ ጋንታ ኣርጅክናን ትሕቲ 20 ዓመት ኮይት ብምዃን፡ ኣብ ከንዶ ኣብ ዝተኸደሉ ናይ ሰንብ ወዲደራሪት ክዳውቲ ሰደል ረከቡ፡፡ ኣብ 2002ውን ምስ ሳዞን ሃይላቲ ጋንታ ተጠርፎ ንኣሰታት ክልት ኣዋርኡ ዝኣከል ልምድ ክከርከሩ እንተጸንቡ ድሕሪ ብምክንያት ምዃን ሰደል ኮይት ሃይላቲ ጋንታ ክከርከሩ ተገደደ፡፡ ብዘተሰገዎ ኣብ 2003 ኣብቲ ብደቂቃ ኣሰልጣኒት ኣቶ ተከኢ ኣብራሃኑ ኒገሽ ተኸተትን ትሕሶም ዝበረት ሃይላቲ ጋንታ ክምርኡ ሰደል ረከቡ፡፡ እንተኮሎት ኣብቲ እዩን ተመሳሪይ ብምዃን ብወሰንታኡ ካብቲ ሃይላቲ ጋንታ ተኣልፍ፡፡ ዓመተ 2005 ንሰመረ በዩን ኣብ መግቢት ዓመት ኣሎ፡ እቲ ምስታይ ኣብዘ ዓመት እዚ ኣብ ተሰጊሞ ካብ 12 ጋንታታት ናይ ዞን ማዳላ ሳላይ ደረጃ ሓደ ወዲደራ ክከተሎም ብምክንያት፡ ኣብቲ ግዜ ተደራሲ ኣዋታይ ኮይት ዝሰፍን ዝበረ ወዲ ሱዳን ካብ ስፖርት ክሰብ ሸውዓት ዝኣከሉ ስፖርት ብምዃን ስሙ ብፍላይ ክኸነል ሰደል ረከቡ፡፡

ንወዲደራ ሳላይ ደረጃ ሓደ ብምዃን ተሰጊሞት ክሰብ መዳል ክከተውን ክኣ ሳዞን እዩም ኣርኪቲቲ፡፡

ኣብ 2014 ክሰብ ተሰጊሞ ብመዘኡ ጋንታ ኣርኪቲ ኣሰመራ ድሕሪ ምዃን ናብ ክልይ ዲቪዥን ተመሳሪ፡ በቲ ዘጋጠመ ክከተት ደግ ተዳውት ብሰላይ ናብ ክልይት ክሰብ ክርጋኡም ተገደደዎ፡፡

ሰመረ ድሕሪ ምፍራስ ተሰጊሞ ብደቂቃ ምስ ጋንታ ስታ ንምዳዎት ናብ ዞን ግንባሮ ኣምራከ፡ ምስ ጋንታ ስታ ንኣሰታት ክልት ኣዋርኡ ድሕሪ ምዳዎት ደግ ብከልቲኡ

1981 ኣብ ተረጎምቲ ተወሊዱ፡ ፍልጠት ዝገኘሎ ሰደል ምስ ኣኸሎ ናይ መደታ ደረጃ ትምህርቲ ኣብ ተራ እግራ ኣዳኡ ኣሉኒ እንተራሎ ወላዲ ኣብ ሱዳን ደቅመጡ ብምዃን ግን ናይ ቀዳማይ ደረጃ ትምህርቲ ምስ ዘመ ብደቂቃ ናብ ሱዳን ኣምራከ፡ ንክልት ዓመታት ኣብ ሱዳን ድሕሪ ምጽናስ ሳዞንጅን ናብ ሃይላቲ ተመሳሳሪ ናይ ራብዳይን ሓምሳይን ደረጃ ትምህርቲ ኣብ ቤት ትምህርቲ ኣግዳሲን ድሕሪ ምቅጻል ናይ ማዳላይን ክልይን ደረጃ ትምህርቲ ደግ ኣብ ኣብይት ትምህርቲ ማይ ተመናይን ደንደን ዛገመ፡፡

ሰመረ በዩን ካብ ሱዳን ናብ ሃይላቲ ድሕሪ ክልት ዓመት ኣብ ዝተመሰሰሉ እዩን ክኣ ደር ኣብ ወሳኡ ክከተሎ ጀምሮ ዝበረ ፍቅር ከዕሶ እግራ ኣብ ክበብ ኣዳዎል ምስ ደቂ ዝውቲ ኮይት ብጠርቂ ከሰሶ እናተዳወተ ደላቲን ሕልምን ጋህዲ ክከር ጀመሩ፡፡ ካብ ቀጸሉውን ኣብ ቤት ትምህርቲ ኣግዳሲን ኣብ ዝኸደሉ ዝበረ ናይ ኣብይት ትምህርቲ

ዝበሎ ኮም ሰመረ በዩን ጀምሎ ኣሰራሪም (ዳኒኒ) ወዲ ባዕል፡ ወዳይ እራኡልን ክልይትን ተዳውት ኣብ ሳላይ ዲቪዥን ምስ እዚ ሓዳሽ ክሰብ ተመዘበም ወዲደራሪትም ጀመሩ፡፡

ሰመረ በዩን (ወዲ ሱዳን) ንድራጎይ ምስ ክሰብ ተሰጊሞ ምዳዎት ኣብ ቤት ትምህርቲ ክልይ ደረጃ ደንደንውን ኣብ ትሕቲ መምህር ደምሳሰ ተኸተት ብምዃን ስሙን ተኸተት ናይ ጸውታ ግዜ ከከልፍ ተቐብሮ እዩ፡፡ ኣብ ዓመተ 1998፡፡ 2000ን ቤት ትምህርቲ ክልይ ደረጃ ደንደን ኣከተሉ ንምዃን መላኦ ኣብይት ትምህርቲ ዞን ማዳላ ክከተውን ኮይ ወዲ ሱዳን ሓደ ካብዩም ተጠመትቲን ልዑል ኣርኪቲን ዝበረም ተዳውት እዩ ኡ፡፡ ብዘተሰገዎ ወዲ ሱዳን ኣባል ሰደላይ ጋንታ ዞን ማዳላ ኮይት ኣብ ባረንቲ ኣብ ዝተኣገደ ናይ ዞይት ወዲደር ብሉጽ ብተገባኑ ብምዃን ስሙን ማዳላ ንክሰብ ዞይት ብምዃን ዘውዲ ክከተሉ ካብ ዘከሰዎ ተዳውት ምዃን ይዋወቱ፡፡

እቲ ኣገጽ ክሰብ ብርክት ዝበረት ግንም ንሰመረ መዳል ባይታ ኮይት፡ ምክንያቲ ኣብዘ ግንም ብዘርገዎ ብሉጽ ብተገባኑ ብደረጃ ሃር ኣብ ወዲደራሪት ስፖርት ንምህራ ኣብ ዝበረ ዝበረ መምህር ምስዩም ቀዳማት ንክምርኡ ስለ ዝተከተሉ፡ ወዲ ሱዳን ምህታ ናብ ሃይላቲ ስፖርት ክምርኡ ናይ ትሕቲ 18 ዓመት ጋንታ ናቶ ተሰጊሞ ናብ ሸደን ብምዃን ዝገራውን ጋንታታት ጀርመን ሸደንን ኣሚሪካን ዝመዘኑ ሳዞንጅን ሃይላቲ ብምርካብ ካብ ዝኸለ ሓደ ኮይት፡፡

ሰመረ ካብ ሸደን ድሕሪ ምዃን፡ ምስ ክሰብ ተሰጊሞ ብምዃን ኣብ ግንም ሞዳ ናጽነት ኣገጽ ምድላው መዘኹን ገጠመ፡፡ ኣብዘ ግንም ደግ ብመዘበ እንዳ መወገትን ፍጹም ሓዕ ንጋንታታት ተሰጊሞ ኣብ ፍልጣይ ናይ ቀዳማይ ዲቪዥን ተመክሮ፡ ሓዕ ከተመዘበ ኣክላልዎ እዩ፡፡ ኣብ 1999 ጋንታ ተሰጊሞ ኣብ ቀዳማይ ዲቪዥን ንኣይ ዓመት ድሕሪ ምዳዎት ሳዞንጅን ናብ ክልይ ዲቪዥን ተመሳሪ፡፡

ደግ ሰደል፡ ኣብቲ እዩን ካብ ጸውታ ካብ ዝርከቦ ሃይላቲ ገዜ ገይሮ ዝበረ ወዲ ሱዳን ደግ ክት ዘበዩት ክሰብ ካብ ምዃን ከይሰፍን ብዘይ ዝኸነ ልምድ ናብቲ ግንም ክኣቲ ብኣላት ኣብ ጋንታ ስቶ ቀረብሎ፡ ወዲ ሱዳን ክኣ ዝገኘሉ ሃይላቲ ስቶ ብዘይ ወዳ ስደር ተቐበልዎ፡ በዚ ደግ ኣብቲ ወኪ ግንም ብኸልት ናይ ስሙን ኣርፍ ካብ ማዳ ክበረኒ እንተኮሎት ጋንታ ናብ ክልይ ደቪዥን ካብ ምውራድ እተዋገሉ ተከራካሪን መወገትን ስፖርት ግን ኣመዘበ፡፡

ብድሕርቲ ኣብ ዓመተ 2007፡ ካብቲ ዘበዩት ክሰብ ተሰጊሞ ተፋንቶ ናብ ጋንታ ኣዳላይ ኣምራከ፡ ኣብቲ እዩን ብዞ ደረጃ ኣብ ባይት ዝተኸደሉ ናይ ቀዳማይ ዘርፍ ወዲደር ግዞ ማዳላ ወሰል ዝኸደት ጋንታ ኣዳላይ ቀዳማይ ኮይት ወዲደራ ብምዃን ሞዳ ክከተር ኮይ በንጽ፡ ኣብ ክልይ ዘርፍ ናይ ፍጹም ግንም ግን ብዞ

ስምን ካብቲ ጋንታ ተፋንቶ፡ ብድሕርቲ ወዲ ሱዳን ምስ ኮም መድኤ ኣዳዎ ዝመዘኑ ገይሮም ተዳውት ብራፍ ምስ ጋንታ ኣኸርፍ ኣብ ትሕቲ ኣላይት ኣሰልጣኒ ጀምሎ ኣሰራሪም (ዳኒኒ) ንኣይ ዓመት ዝኣከል ተዳዎት እዩ፡፡

ወዲ ሱዳን ኣብ ዓመተ 2017 ካብ ትጽቢት ብተሰተ ወዳ ካብቲ ንወረኡ እዩን ዝተወተሉን ዘፍገሩን ዓውዲ ከሰሶ እግራ ሃይላቲ ማዳላ ብምዃን ኣሰልጣኒ ንኣዋራ ተፋንቶ፡ ሰመረ በዩን ክኣ ካብ ገዜ ንኣሉት ኣከተሎ ዝበረ ፍቅር ስፖርት ኣይተገደደ፡ በዚ ደግ ካብቲ ዘፍገሩ ሞዳ ከዕሶ ኣርጅክ ክርከቦ ኣይመደደ፡ ተዳዎታይ ኣብ ዝበረኡ እዩን ሳዞንጅን ደግ ኣብዚ እዩን ኣብ ምዃን ግራሰ ራትን ደውሰደርምን ተጸግዖ ንኣሰት ስፖርት ሃርፍ ኣርኪቲ ይዘር ኣሎ፡፡ ኣሞር ሳዞን

ዳህሰስን ምርምርን

ዮርዳኖስ ጸጋይ

አብ ፈረንሳይ አብ ዝተካየደ ሓደሽ መጽናዕት ልዑል ሽኩባይ ትሕዝቶ ዘለዎም መዘባታት፡ ሰድመ ኮነ ክበደት እየሉት ከይተጸልዉ ንሱኩባት ናይቲ ቀንዲ ማሕበራዊ መዋኪኢ ዝኾነ ጸሃዥ ገጽና ከምዝተደሉ ተሓቢሩ።

እዚ አብ ክልኪኡ ጸታ ዝተካየደ መጽናዕት ብዘበከኡ አብ ምዕራባዊ-ያን ሃገራት ዝዘውተር ዓይነት አመጋገብ ማለት እኹል ማዕድናት ዘይብሉ፡ ሰብ ሰርሖም መማቕርቲ ሽርፍ ጨውን ፊናን ዝበከኡ ዓይነት አመጋገብ አብ ዝተጻፈ

ልዑል ሽኩባይ ትሕዝቶ ዘለዎም መግቢታት ሰሓብነት ገጽ የጉድሉ

ኮነ ዝተናወሐ እዞን ንባህርያዊ ሰሓብነት ገጽ ከምዝተደሉ እዩ ብእብደቲ ናይቲ መጽናዕት ዝሕበር ዘሉ፡ አቅዲሙ አብ ዝተካየደ መጽናዕት-ታት ከምዝመልከቲ ትሕዝቶ ካርጣይድራይት ዘለዎ ሽር ዝበከኡ ዓይነት መግቢታት ብተደጋጋሚ ምግጋብ ጽሑፍ ካልኣይ ዓይነት ሽርን ሕምም ልብን ከምዝቃልዎ ይግለጻ።

አብዚ መጽናዕት ኮነ ዝም ትሕዝቶ ካርጣይድራይት ዘለዎም ሽር

ዝበከሎም መግቢታት ብተኸታታሊ ምዝውታር ሰድመ ቅዱ መግቢታት ክበደት እየሉትን ወልፍታትን ብዘገገዱኩ ንሱኩባት ተፈጥሮአዊ መልክዕ ክተደልዎ ከለዉ፡ ማዕድናዊ ትሕዝቶ ዘለዎም ዘይተመሳርሑ መግቢታት ከኣ ብዘይታ ንኣላውን ኣኣምርኣውን ጥፃዩ ዝህቦም ጥቕሚ ንሱኩባት ገጽና እውን ከምዝተከሰዎ ክገልጹ ተኻሊዱ።

ሰነ-ፍልጠተኛታት፡ ብርሃን ዝተፍኡ ኣታኽልቲ አማዕቢሎም

አብ አመጋገብ ዝርቡ ሰነ-ፍልጠተኛታት፡ ኣታኽልቲ ምስ ጃን ብርሃን ናይ ዝተፍኡ ሃገራዊ ብምዃን ብምትካውዋቤ ክገብሩን አብ ጸልማት ብርሃን ክተፍኡን ዝክእሉ ኣታኽልቲ ከምዝገቡሉ ተሓቢሞ።

ክሰብ ሕጂ ክብ. 1500 ዝኾነ አብ ግዜ ጸልማት ብርሃን ዝተፍኡ ፍጠራት ማለት ከም ባክርያ፡ ዓፋ መላግሳይ ዓፋ ተሰኹ፡ ምድራማያውያኑ ሓሽራታትን ሃገራዊ ከምዝኾኑ ይግለጻ። እዚ ብምህንጻዕቲ መሳርሕ ተኻይዶ ዘሉ ክብ ኣታኽልቲ ብርሃን ናይ ምምገም-ው መሳርሕ ኣብ 1986 ዝጀመረ ኮይኑ፡

ናይ ሓውላይቶ ጃን ምስ ተኻሊ ብምትካውዋቤ እዩ ተኻይዶ። ክሰብ ሕጂ ከኣ ብዘምገም ክብ ተኻሊ ብርሃን ንምምገም ሓሽራታት ክክይድ እኳ እንተጸንዎ ብረጋጥሞ ዝበረ ብዘበኣ ናይ ዘይምትካውዋቤ ማሕላግታት ብሰራሕ ደረጃ ክቐድ ከምዘይተኻሊ ይሕበር።

አብዚ ናይ ሕጂ ፈተነ ዝወጸ ጃን ሃገራዊ ከኣ ከም ቀንዲ መራኸብ ሃብ. ናይ ተኻሊ መሳርሕ ማሕላግታት ምፍራይ ብርሃን ኮይኑ ብምዕደይ ክቲ ብርሃን ናይ ምትፋኝ መሳርሕ ከምዝሰላሰሉ

እዩ ብዘም ሰነ-ፍልጠተኛታት ዝገለጸ፡ እዚ ክብ ተኻሊ ብርሃን ናይ ምትፋኝ ፈተነ ሰድመ ኮይኑ ብምርብ ደማ ደር ንመጻሓ መሳርሕ ዝኾነ ኣታኽልቲ አብ ዕዳጋታት ወራይም ጸብቕ ተጠላብቲ ከምዝርከቡ እዩ ብእፍራይቲ ዝገነዘበ፡ ንሱም እዚ ሕጂ ግሁድ ኮይኑ ዘሉ ክብ ኣታኽልቲ ብርሃን ናይ ምምገም መሳርሕ ብዘሰርታት ስጽፈ ኣበራኽ ብዘተፈለገ ሕብርታትን ዓይነታትን ምቕራብ ንዝወጠን ጀራዲንን ድጋግ ዝበለ እኹል ብርሃን ንምግብ ቀጸሊ ምርምራት ይቐደሉ ምህላዉ አብ መወጃታ ተሓቢሞ።

“አብ ዓመት ልዕሊ 1 ሚልዮን ሰባት ብብከላ ኣየር ይሞቱ” ተመራመርቲ

ብተመራመርቲ፡ ፍረንሲይቲ ሞናን - አውስትራልያ አብ ዝተካየደ መጽናዕት ብደረጃ ዓለም ዓመታዊ ልዕሊ 1 ሚልዮን ሰባት፡ ብሰንኪ ንሓይ ክብ ባታታት ብዘሉ ኣየር ዝኾነ PM2.5 ብልዑል ዓቕን ንሓይር እዞን ምትግምገማ ከምዝኾነ ተሓቢሩ።

PM2.5 ሓይ ክብ ዝተገብሩ ብደይ ክርእዩ ዘይክእሉ ባታታት ብዘሉ ኣየር ኮይኑ፡ ብዘለዎ ንሓይ ዓቕን ናብ ሰፍሰጽን ሰራወር ደምን ብምሓው ዝተፈለገ ጸገማት ጥፃዩ ክሰብ ይክእል። እዚ

መጽናዕት ብደረጃ ዓለም ገጠ. 20 ዓመት ዝተካየደ ኮይኑ 13 ሺሕ ክተማታት ከጠቓሊ እዩ ኮይኑ፡ አብ ሓይር እዞን ብዘተፈለገ ምክንያታት ከም ባርዕ ጭኑ ጸዕቲ ተኸርቢርቲ ደርፍን ካልኣ ልዑል ብዘሉ ኣየር ዝኾነት ምክንያታትን ዝሰብ ምልዓል ባታ PM2.5፡ አብ ሂወት ሰብ ዘውርዶ ሓይጋ ንምልዓይ ዓለሙ ከኣ እዩ ተኻይዶ።

አብቲ ዝተረኸበ ወጽኢት ብምልዓል ባታ PM2.5 አብ ደቡባዊ ኣሊያን ምዕራብ ኣፍሪቃን ልዑል መጠን ሞት

ከምዝገበ ከሉ፡ ብፍላይ አብ ምሳራቓዊ ኣሊያ ብሰንኪ ልዑል ብዘሉ ኣየር ክብ ካልኣ ክፍል ዓለም ብ50 ሚሊዮን ዝዘይድ መጠን ሞት ዘረጋግጡ ዞ ደምኑ ተሰልዩ። ንሓይር እዞን ንልዑል መጠን ብዘሉ ኣየር ብምግባር ዝሰብ ዘሉ ልዑል መጠን ሞት ንምግባር አብ ጸዕቲ ተኸርቢርቲ ዘለዎን ክተማታት ንሓይርንት ህለው ብዘሉ ኣየር ከጠቓቕቕን ክብቲ ቦታ ንምግባር ዝክእልን ሰርዖት ምትገታትው ኣይኣይዩ ምኑኑ እዩም ተመራመርቲ አብ መወጃታ አመልኪቶም።

እኹል ዓቕን ፕሮቲን - መንቃዕቲ ምሕከልቲ የጉድሉ

ተመራመርቲ፡ ፍረንሲይቲ ሊደን - ብሪታንያ እኹል ዓቕን ፕሮቲን ክበብና ዝክእሉ መግቢታት ምዝውታርን ስራታዊ ሻሂ ወይ ቦን ምስታይን አብ ደቂ ኣጸላኻዊ ገበርላ መንቃዕቲ ምሕከልቲ ብመጠኑ ከምዝተደሉ ተሓቢሞ።

እቲ መጽናዕት አብ ብርክት ዝበለ ደቂ ኣጸላኻዊ ዝተካየደ ኮይኑ፡ መግቢታዊ አብ አመጋገብን እኹል ዓቕን ፕሮቲን ዝወሰዱ ክብተን ትሕት ዓቕን ፕሮቲን ዘዘውትራ ደቂ ኣጸላኻዊ መንቃዕቲ ምሕከልቲ ከጋጥመን ዘሉ ተኻላይ ብመጠኑ ዝዘበ ምኑኑ እዩም ተመራመርቲ ገለጸም። ንሱም ኣሳቢዮም ክሰብ ወይ ተወሳኺ ከላይ ሻሂ ወይ ቦን ከኣ መንቃዕቲ ምሕከልቲ ከጋጥም

ዘሉ ተኻላይ ብ4 ሚሊዮን ክተደል ከምዝተገበጠ ጠቓቕም። እቲ ምክንያት ሞኣኳ ብገጽ ከለደም እንዘይክእሉ እዩም አብ ሻሂን ቦንን ዝርቡ ፖልደራናልን ፓይሎክሲኖርጅንን ዝበሉ ኣጸገማት፡ ፕሮቲንታት ዝለኩሉ ባታታት፡ ክብ መንቃዕቲ ምሕከልቲ ክለኩሉ ተኻላይ ከምዝሉ ገለጸም።

እምግብ መጠኑ፡ ተር ኣጸገማትን ጭዋዳታትን ብምህጽ ምእኣ ጥፃዩ ክህልዎ ዝክእል ቀንዲ ረጅሒ እዩ። ፕሮቲን ከኣ ሓይ ክብ ቀንዲ መሳሪታውያን ኣሕድ ህይወት ኮይኑ፡ ገጥሞታት፡ ተኸታትን ጭዋዳታትን ብዘበኣ ፕሮቲንታትን ጥዑይ ኣጸገማት ንምህጽን ሓጋዚ ከምዝኾነ ይግለጻ።

ፕሮቲን ክብ ዝተፈለገ መግቢታት ማለት ክብ ከም ሲጋ ወጽኢት ጸቲ እንቐቕሳይ ባልድንኳ ካሕሩ ሞሪምሪን ኣኣልን ይርቡ።

ብደረጃ ዓለም ክርእ ከሉ፡ ብሰንኪ መንቃዕቲ ምሕከልቲ ዓመታዊ

“ልዕሊ ሓይ ቢልዮን ህዝቢ ብክረሻ ተጠቐዑ ኣሎ” መጽናዕቲ

አብ ጃንቫ - ሰግርኣንድ አብ ዝተካየደ ሓደሽ መጽናዕት ብደረጃ ዓለም ልዕሊ 1 ቢልዮን ህዝቢ ብክረሻ ተጠቐዑ ከምዝርቡ ተሓቢሩ።

አብ ዝተሰራ ሰላ ዓመት፡ ቁጽር ከረሻት ሰባት ብዘገገዱ እዩ መጽኢ። አብ መገን ትሕቲ ሰድመ ዝኾነ ቁልዑ ከኣ እዚ ቁጽር ብኣርባተ ስጽፈ ክብ ከምዝበለ አብዚ ናይ ሕጂ መጽናዕት ተሓቢሩ። እዚ ኮነ ክብ ሽምጎት ሰባት ሓይ ቢ ልዕሊ ንዘር ክበደት ተጠቐዑ ይርቡ ኣሉ ማለት እዩ።

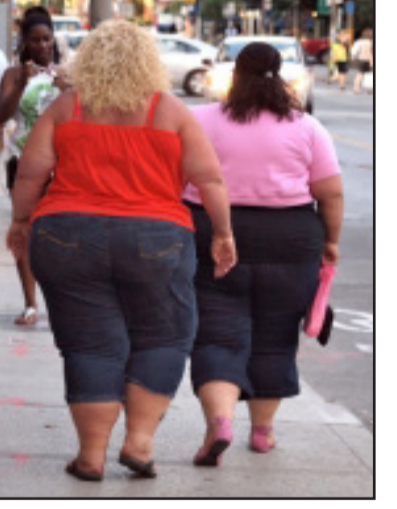
እዚ መጽናዕት 220 ሚልዮን ዓባይትን ንኣሻቲን ሰባት ዘኾኑ ገጠ. 30 ዓመታት ዝተካየደ ኮይኑ 190 ሃገራት ከጠቓሊ እዩ ኮይኑ። አብዚ መጽናዕት ዝተካየደሉን 30 ዓመታት፡ አብ ትሕቲ ሰድመን መጽናዕትን ዝኾነ ደቂ ተባኣተን ደቂ ኣጸላኻዊን ዝተረኸቦ ክረሻ ብኣርባተ ስጽፈ ከምዝወሰኸ ተፈለጠ።

ብተወሳኺ፡ መጠን ክረሻ አብ ማሕላይ ሰድመ ዝርቡ ደቂ ተባኣተ ብሰንኪ ስጽፈ ክከይድ ከሉ፡ ክሰብ አብ ተመሳሳይ ሰድመ ዝርቡ ደቂ ኣጸላኻዊ ደም ብዘገገዱ ከምዝገቡ አብዚ መጽናዕታዊ ጸሕፍ ተገለጹ ኣሉ።

እዚ ኣርእሲ፡ አመልኪቲ አብ ዝወጸ ካልኣ ጸብብ ኮነ ቅድሚ ሰላ ዓመታት ክረሻ ብደረጃ ዓለም አብቲም አብ ማሕላይ ሰድመ ዝርቡ ሰባት ብዘይዓ ክርእ ከሉ፡ አብዚ ሕጂ እዞን ግን አብ ደረጃ ሰድመ ትምህርቲ ዝርቡ ትሕቲ ሰድመ ቁልዑ ገቡ ምህላዉ ተገለጹ።

አብ 2022 አብ ዝተካየደ መጽናዕት አብ ማሕላይ ሰድመ ክብ ዝርቡ ሰባት እዩም 43 ሚሊዮን ክረሻት ምኑኑም ተሰልዮም ክደርግ።

ክረሻ ምኑኑ ዘይተመሳሰሉት ሕምማት ከም ሕምም ልብ፡ ሕምም ሽርን ሕምም መጽናዕት ምኑኑ ይግለጻ። አቐድቲ ናይቲ መጽናዕት ቀንዲ

ምክንያት ናይዚ ከም ተኣቢ ሕምም እናሰራተፍከ ዝኾይድ ዘሉ ክረሻ ትክክሎይደዎ ምግብ ምግብታት ከፍ ዝገበሉም ንጥራታት፡ አቐደ ምክንያታት ዘይምዝውታር ዝተመሳርሑ መግቢታትን መስተታትን ብዘበከኡ ምውሳይ ምኑኑም ገለጸም።

ብመጠኑ ከሉ ግዜ እኹል ዓቕን እምግብ ልዕሊ ዓቕን ፕሮቲን ምውሳይ ንህሉ ንጥፃዩ አብ ሓይጋ ምኑኑ ተመራመርቲ ወሲኾም ኣላገኸኹም።

እውን ከምዝተገብሩ ይሕበር። አብ መወጃታ፡ ራብኣ እኹል ዓቕን ፕሮቲን አብ ምውሳይ መንቃዕቲ ምሕከልቲ አብተን ትሕት ክበደት ዘለዎን ደቂ ኣጸላኻዊ ገለሑ ከምዝተረኸቦ

እውን ከምዝተገብሩ ይሕበር። አብ መወጃታ፡ ራብኣ እኹል ዓቕን ፕሮቲን አብ ምውሳይ መንቃዕቲ ምሕከልቲ አብተን ትሕት ክበደት ዘለዎን ደቂ ኣጸላኻዊ ገለሑ ከምዝተረኸቦ

እውን ከምዝተገብሩ ይሕበር። አብ መወጃታ፡ ራብኣ እኹል ዓቕን ፕሮቲን አብ ምውሳይ መንቃዕቲ ምሕከልቲ አብተን ትሕት ክበደት ዘለዎን ደቂ ኣጸላኻዊ ገለሑ ከምዝተረኸቦ